

Archetypy v mytologii a nevědomí: Zkoumání archetypů prezentovaných Carlem G. Jungem a analýza jejich manifestace v mytologických narativech

Vypracovala: Tereza Větrovská

Název práce vyčerpávajícím způsobem shrnuje její obsah. Práce se rozpadá do dvou hlavních částí: v první z nich se autorka snaží vyzdvihnout hlavní rysy Jungova chápání archetypů, zatímco ve druhé, „empirické“ části jsou rozebírány dotyčné archetypy ve vybraných mytologických příbězích nejrůznější provenience: Déméter, Perseus, Héraklés a další. Autorka se, řekl bych, s vytčeným úkolem vyrovnala důstojně. Především: z práce je patrný autentický zájem o danou problematiku (což není vůbec samozřejmé), autorka přečetla slušný korpus primární i sekundární literatury a naše spolupráce během sepisování celého opusu byla (alespoň z mé strany) zcela bezproblémová.

Je samozřejmě jasné, v čem by mohlo spočívat úskalí celého tohoto podniku: Jung je autor poněkud „rozevlátý“ a archetypy v jeho pojetí jsou koncepty, které do jisté míry postrádají konzistenci. Jinak řečeno, lze je najít kdekoli, kde se nám zamane. Autorka sama ostatně poznamenává, že „přesná definice archetypu nám není známá, protože ani není možná“ (4). Analyticky a exaktně uvažujícího čtenáře to může iritovat, to je však problém Junga, a nikoli autorky předložené práce. Jungovskou část pokládám za střizlivé – což oceňuji – a věcně správné shrnutí Jungovy ne zcela jasné koncepce. Je zde kromě samotného pojmu archetypu náležitě zmíněno jungovské pojetí osobního a kolektivního nevědomí, které je úhelným kamenem jeho roztržky s Freudem: „Osobní nevědomí (tedy to, co je zhruba shodné s vymezením freudovským, J. F.) je část psychiky, která je jedinečná pro jednotlivce a obsahuje vytěsněné vzpomínky a zkušenosti, zatímco kolektivní nevědomí je sdílený mentální koncept, který obsahuje univerzální vzorce zděděné od předešlých generací“ (4). Patřičný důraz se klade na fenomén symbolismu a snu (7-9). Nejvíce autorka (a já také) zápasila s Kerényiho chápáním mytologie, které se z exaktnějšího úhlu pohledu může jevit jako poněkud temné a romantizující: „Na mytologii nelze mít žádný názor, pokud nám pro ni chybí opravdový cit“ (9). Stejně zastaralé může působit Kerényiho depreciativní pohled na vědu (srov. tamt.). Faktem však zůstává, že na Junga měl Kerényi nesporný vliv a bez tohoto exkursu by jeho pojetí archetypů zůstalo velkou měrou nesrozumitelné. V této oblasti ovšem nejsem zcela doma, takže ponechám příslušné hodnocení na povolanejším.

Co se týče druhé části, jedná se o – sice dílčí a výběrový, ale podle mého názoru funkční – přehled toho, jak lze archetypy číst v mýtech nejen řeckého, ale i mimoevropského (v případě Kálí) původu. Autorka zde vychází z teze, že právě mytologie představuje privilegovanou sféru, ve které se vyjevuje univerzalita archetypálních motivů, „jelikož jeden motiv existuje ve více rozdílných mýtech bez ohledu na region nebo dokonce i století“ (12; velmi instruktivní je v tomto ohledu stručné porovnání Freudovy analýzy da Vinciho s analýzou Jungovou). Tato druhá část je, řekl bych, samozřejmě snadno napadnutelná z hlediska toho, co o mýtech víme – nebo co se domníváme, že víme – dnes: ony „opakující se motivy“ jsou často natolik vágní, že v bohatém mytologickém materiálu je prostě s trochou snahy vždy najdeme (zde se mimochodem jungovská analýza mýtů kuriózním způsobem stýká s jinak velmi odlišně laděnou analýzou strukturální – především s analýzou Lévi-Straussovského typu). To však není tématem přítomné práce: jedná se zde o *jungovskou* analýzu mytologických narativů, která vskutku takto vágním způsobem většinou postupuje. Abychom však Junga pouze nepomlouvali, za zajímavé pokládám „výhledy“ na konci celé práce: „vzhledem k obrovské produkci příběhů, komiksů, hudby, filmu, literatury, počítačových her a nesčetných dalších forem populární kultury je (archetypy) můžeme najít téměř všude“ (54). Inu, pokud Junga vezmeme vážně, pak je to

jistě pravda, a už jen tento fakt činí z autorčina hledání archetypů v mytologických narativech něco víc než nějaké rétorické cvičení.

Z výše uvedeného je patrné, že – byť rozhodně nejsem jungián – si předložené práce vážím. Je především, jak už bylo řečeno, manifestací upřímného zájmu a zaujetí ze strany autorky, což v kontextu jiných bakalářských prací nelze než ocenit. Navíc je kultivovaně a srozumitelně napsaná (až na výjimky: „všechny staré kultury využívali...“, 53, plus některé další překlady a chyby v gramatice a interpunkci, které jsou ovšem přítomny v únosné míře) a nepropadá tomu, k čemu jungovské téma samo od sebe svádí, totiž konceptuálnímu mlčení.

Navrhuji práci hodnotit mezi *výborně* a *velmi dobře* s příklonem k jedničce.

Praha, 26. 5. 2024 Josef Fulka